

J. J. n.
Samtal/

Emellan

En Präst och en Bonde,

Angående de

af

Wår Allernådigste Konung

Wid detta årets början/

Indragna

Tillförene brukeliga

Selge-Dagar;

Författadt

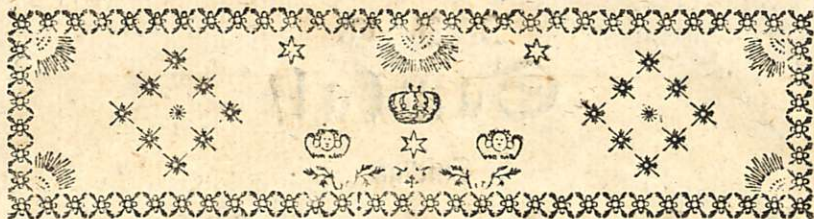
af

GEORG MATHESIUS,

År 1773.

Å B D,

Tryckt hos JOHAN CHRISTOPHER FRENCKELL.

Prästen.

Sed dag, min kära Lärare! Huru står det till med dig? Jag tycker du ser så bedröfwad ut. Säg upp riktigt, hwad felas dig? För handa jag genom GUDS Råd, kan trösta dig?

Bonden.

GUD wälsigne min kära Lärare! så kan han se det, at jag är bedröfwad? Jag är det ock werkeligen. Och hwad kan en Christen annat än wara bedröfwad, i dessa yttersta bedröfweliga tider?

Prästen.

Sant nog, min kära Lh. wi lefwa i de yttersta bedröfweliga tider; icke desto mindre, om wi äre rätta Christna, så hafwa wi ock orsak till mycken glädje, hwarföre och GUDS Ånda försanar genom Paulum, just oss Christna, sågande: Frögder eder i HERANOM alltid, och åter säger jag: Frögder eder. (a) Och samma dyra GUDS Rådskap, säger om sig self: Jag är uti osäjeliga glädje, i all vår bedröfwelse. (b)

Bonden.

Men om Paulus hade lefwat i sådana tider, som wi Christne nu lefwa uti, så tror jag, han aldrig hade förmånat någon till glädje, än mindre varit self glad; utan jag tror,

(a) Phil. 4: 4. (b) 2. Cor. 7: 4.

tro, at han bedt, det alla Christna skulle gråta, och utan tvifvel sielf gjorde det samma, som han ock, enligt Guds Andas ingifwande säger: Gråter med dem som gråta. (c)

Prästen.

Udbrig wil jag, K. A. förswara våra bedröfweliga tider, men det säger jag, at rätta Christna, äswen i de adra bedröfwel gaste tider, hafwa orsak til mycken glädje och frögd. Ty så länge de genom Trona äro förenade med Frälsaren Jesu Christo, så äro de redan här i uselheten salige, dock i hoppet. (d)

Bonden.

Huru skal man så wara förenad med Frälsaren, när Guds Ord tages bort ifrån oss, som i kwäl är et med t, hwarigenom man, ej allena kommer, utan ock bibehåkes uti Frälsarens förening?

Prästen.

Hwad säger du nu, K. A. lofwad ware Gud, och war Christeliga Öfwerhet! wi hafwe ju et stort öfwerflöd af Guds Ord ibland oss! såsom Silfwer i Salomons tid war så mycket i Jerusalem som stenar, (e) så är det nu med Guds Ord, i vårt kära Fädernesland. Ingen har tagt det bort ifrån oss. Jag förstår derföre intet, hwad du menar med Guds Ord. Förklara mig din tanka?

Bonden.

Är intet det Guds Ord, när så många Helgedagar äro borttagna? må jag icke med alla Christna wara bedröfwad, och gråta bitterligen här öfwer?

Prästen.

Nu märker jag, K. A. hwaruti din sorg består. Jag trodde då jag såg dig, at du skulle wara bedröfwad, antingen

(c) Rom. 12: 15. (d) Rom. 8: 24. (e) 1. Kon. 3. 10: 27.

öfwer dina synder, som är en sorg efter GUDs sinne, eller öfwer något annat ondt, som härdt; men nu hör jag, at du är bedröfwad öfwer en sak, som intet bör oroa dig. Will du derföre gifwa dig tid, at språka en stund med mig, så hoppas jag, genom GUDs Nåd, du slipper denna din bedröfwelse, eller om du nödwändigt wil vara bedröfwad, så skal du finna, at du har orsak långt mer vara bedröfwad öfwer dina synder, än öfwer vår Christeliga Öfwerhets försättning, angående de indragne Helgedagar.

Bonden.

Hwarföre skal jag intet gifwa mig tid? nog har man nu för tiden af arbetadagar. Wore alt för wäl, om min R. L. Kunde trösta mig; ty jag har öfwer denna saken, just som er tung sten på mitt samwete, och wet intet hwad man skal tänka här om. Det wet jag, at jag är orolig. Men tillka wil se mitt samwete stundom befria vår Christeliga Öfwerhet ifrån all syndig mistänka; ty wi hafwe af vår Allernädigste Konung, så många utmärkte härliga förmaningar, til er sann och ofskrymtad Gudsfrugtan. Jag mins år Bøndags-Placatet hwilket min R. L. sist uplas. Jag kunde ej höra derpå utan tårar. Det war så Gudeligt och rörande.

Prästern.

Hwarf kan du redan til en del finna, at din bedröfwelse, öfwer Helg dagarnas indragande är ogrundad. Dock, at du härom än mer måtte öfwerlygad blifwa, så låt of i HERNans Mann, anställa et ordentligt samtal i denna saken. Men som wi, af of sielfwe icke äre beqwämlige något tänka, såsom af of sielfwom, utan äre wi til något beqwämlige, så är det af GUDI; (f) derföre, låt of nu förut, falla ned för HERANOM, och med hjerta och mun bedja, det han wille uplysa of med sin Heliga Anda, så at wi få et rätt begrep, i detta Samwetsmålet!

Bö-

(f) 2. Cor. 3: 5.

Bönen.

Högstlofwade Ewige GUD, GUD Fader, Son, och Helge Ande! Du ifrån hwilken all god gåfwa, och all fullkomlig gåfwa kommer! här ligge wi fattige syndare inför Ditt Allraheligste Ansigte, och för Jesu ewigt gällande Förföning, samt Nådiga försäkran om bönhörelse, i alt hwad i Hans Namn bedes, tigge af Dig Din Helige Andas uplysning, i en sak, som denna tiden, betungat och beswärat, utom flera andras, äfwen denna min kära Åhöreres samwete. HEDRE du wet alt detta i dit Gudomeliga hus, utan at jag behöfwer dig sådant berättat. Gif nu åt mig din Heliga Andas uplysning, at jag rätteligen förstår Din Heliga willa härutinnan, och intet annat talar med denna min kära Åhörare, än det du stelf wil, jag tala skal! Tag igenom mitt tal bort den stötesten, som härtils beswärat hans samwete, och låt honom få et roligare sinne, at han hädanefter på et mera Ewangeliskt sätt måtte dyrka Dig, än der härtils skedt! Ja, låt honom härigenom bli bewekt, at mera förja öfwer sitt eget elände, än öfwer vår Christeliga Öfwerhets wälgrundade förhållande. Men hålt honom dock intet så i denna sorgen, at icke han, af Jesu blodiga förföning, får tröst och hugswalelse, samt kraft, at med munterhet wandra på den snala Lifvens wäg! Låt honom härigenom bli styrkt at gifwa Dig, Helige GUD, hwad Dig tihörer, och Konungenom det Konungenom tihörer! Hör denna vår bön, för Jesu skull! Amen.

Bonden.

Tack, K. L. för bön:n! GUD höre den, och gifwe Er Nåd at förklara rätt, och mig at rätt satta förklaringen, samt den sanma efterleswa!

Prästern.

Låt oss nu eftersinna, hwad GUDs Ande, genom Paulum, säger til de första Christna i den Colosiska Församlingen.

Han säger: Så låter nu ingen göra eder samwet öfwer mat eller dryck, eller öfwer bestämde Zelgedagar, eller Nymånader, eller Sabbather, hwilket är fluggan af det som tilkommande war, men Kroppen sielf är i Christo. (g) Swänne ting i synnerhet, märke wi här i dessa GUDs Andas ord: 1:o En förmaning, som GUDs Andas här gifwer. 2:o Orsaken til samma förmaning. Hwad det för-ra beträffar, nämligen sielfwa förmaningen, så wil GUDs Andas, at ingen Christen, skal låta någon betunga och beswå-ra sitt samwete, med utwärtas i afittagande, af några sådana Stadgar dem antingen GUD sielf, i den Lewitiska Lagen, at Juda Folket anbefalt, eller hwilka biert af menniskior införde äro. Sådane Stadgar hafwa varit ganska många, och snart sagt oräkneliga. Til exempel: GUD hade befalt Juda Folket i Gamla Testamentet, at intet äta all slags mat, eller driicka all slags dryck. De borde hålla wiså djur för rena, dem de fingo äta, och wiså för orena, hwilka de ei fingo til mat nyttja. (b) Urom dessa och flera dylka stadgar, hade de ock sina wiså bestämde Zelgedagar, Nymånader och Sabbather. Men härmed war ej än nog. Folket i Gamla Testamentet, så wål Judar som Hedningar, hade ock många sådana stadgar, hwilka af menniskior införde woro, somliga i god mening, och somliga af widskjepselse. Om alla dessa så wål GUDs, som menniskjors Stadgar och hwilka endast hörde til det Gamla Testamentet, säger nu, GUDs Andas, at ingen Christen, skal låta betunga och beswåra sitt samwete, med deras utwärtas i afittagande, så at han än i Nya Testamentet wile hänga wid dem, lika som därigenom något godt hos GUD kunde winnas. Här är nu Sjelfwa Förmaningen.

Hwad åter det Senare beträffar, nämligen: Orsaken til samma förmaning, så gifwes oss här wid handen, at alla, i synnerhet af GUD gifna Stadgar, i den Lewitiska Lagen at
Juda

(g) Col. 2: 16, 17. (b) 3. Mos. B. 11, 23 och 25 Cap.

Juda Folket, böra anses såsom fuggor och förebilder till Jesum Christum, och det af honom förwårwade goda; och hvilka fuggor och förebilder, följaktligen intet mer böra widhängas, sedan sielwa Kroppen är kommen. Då woro de gEDA och nödiga, innan Kroppen och warelsen war kommen, men nu intet mera, sedan Kroppen och warelsen redan är kommen. Jesus Christus bör nu wara alt i allom. Hans Ewangeliska stadgar böre wi nu endast widhänga, och låta dem bindas på vårt samwete, til en obrofflig efterlefnad. Men alt annat som häremot strider, böra wi ej låta någon betunga och hESwära oss med. Här är nu Summan af de anförda GUDS Andas ord: Så låter nu ingen gjöra eder samwet öfwer = Kroppen sielf är i Christo.

Hwad tycker du nu härom K. A. angår icke detta äswen dig, som gjordt dig samwete öfwer de af wår Allernådigsta Konung, indragna Helgedagar?

Bonden.

Nog måste dessa GUDS ord wara sanna, men jag t'lsfår, at jag intet än förstår, huru de kunna lämpas på mig. K. E. förklara derföre dem än wdare?

Prästen.

I den Colossiska Församlingen sunnos i synnerhet 2:ne slags Christina, dels omwända Judar, dels ock omwända Hedningar. Det är därföre sannolikt, at de omwände Judar, ännu efter deras omwändelse til den Christna Lärnan, wille sira och begå de Helgedagar, Nymånader och Sabbather, dem de ifrån barndomen woro wane wid, och de omwände Hedningar, tycktes hysa lika som någon böielse, til de Gamla Hedniska Sesters firande och begående, ehuru de kunde hafwa en stiggelse at sira och begå dem, på samma sätt som det skeddde i Hedendomen. Nu wisar därföre GUDS Andas, at de felade med denna hdgaktning, som de än hyste, för de gamla Helgedagar, Nymå-

Nymånader och Sabbather, och vill, at de skola gifwa den samma endast åt Jesu Christo, wår och hela werldens wålsignade Frälsare. Ty jämnwål de aldrabligaste Helgedagar, Nymånader och Sabbather, som firades af Juda Folket, hafwa varit blåt skuggor och förebilder til Jesum Christum, och Hans förwårswade goda. Därföre böra de intet nu mer högeaktas. In mindre de Hedniska Fester, hwilka blott af menniskjor, ja, af mörklens Förste, ledde sin uprinnelse. Som nu Judar och Hedningar, efter deras omwändelse til den Christna Låran, ännu wille hångra, dels wid sådana Helgedagar, Nymånader och Sabbather, som antingen GUD, blott til en wisk tid anbefalt, eller hwilka endast af menniskjor införde woro, så vill och nu du, K. A. ån hångra wid de Helgedagar, som GUD of aldrig til ewårdeligit firande och begående anbefalt, och hwilka af blotta menniskjor införde åro. Du fetar således härutinnan, om du låter någon betingna och beswåra ditt samwete, med de indragna Helgedagars firande och begående. Jesus Christus, och Hans Helgedagar böra nu görå åt dig tilfyllest.

Bonden.

Men åro då intet de Helgedagar, som nu indragne blifwit, befalte af GUD til ewårdeligit firande och begående? Åro de icke wår Frälsares egna Helgedagar? Hafwa de intet blifwit hållne från Christendomens första början?

Pråsten.

Åldrig finne wi i hela Nya Testamentet någon enda bokstaf af GUD, om de indragna Helgedagars firande och begående. Hwad GUD befalte Judarna i Gamla Testamentet, det har du redan hørdt, intet mer angår of. Jesus och Hans Apostlar hafwa ej eller dem firat och begådt. Utan allesamt leda sin uprinnelse af menniskjo Stadgar. Och på det du min K. A. måtte få et rätt begrep, så wål om de nu indragna Helgedagar, som of om dem, hwilka wi ån offentliggen

gen fire och begå, vill jag upläsa för dig, det som Cal. Doms-
 Probstén BÆLTER i sin Bok om Kyrko-Ceremonierna här-
 om skrifwer. Hans ord i det Tionde Capitel, som handlar:
 om tiden til den offentliga Gudstjensten, lyda så:

§ 1.

“Det är ingen som drager i twifwelsmål, at ja några
 wisa tid:er böra utses och fastställas til GUDS offentliga dyr-
 kan. Wi hafwe GUDS klara förordning i det Tredje Bud-
 det, at hwar Sjunde dag i hwarje wecka skall därtil använd-
 das, hwilken Lag är fast och oombytlig. Mer hafwer icke
 GUD i allmänhet stadgat i detta ärende; hwarföre alla de öfs-
 riga Fester och Högtider, i Nya Testamentet äro menniskjo
 inrättningar. Apostlarna firade inga andra dagar, än Sön-
 dagen, Lördagen, Påska och Pingest, jemte de dageliga Bö-
 nestunderna. Martyrernas äminnelse dagar börjades i det An-
 dra Seculo. Men ifrån det Fjerde Århundrade ökades Hel-
 gedagarna ester hand; til des de omfider blefwo så många, at
 ömsinte män, som betraktade Församlingens förfall, måste der-
 öfwer bitterligen klaga. Den berömlige Cancelleren i Paris,
 JOHANNES GERSON, som lefde år 1400, beskwardade sig icke li-
 tet öfwer deras myckenhet. De gifwo anledning, sade han,
 til synd, med omärteligit fråskande och supande, dansan-
 de, spelande och flera oordentligheter. Många begäfwö
 sig derigenom til lättja, och där fant man igen grunden
 til Handwårks folks och andras fattigdom. Wår dyre
 Lutherus önskade, at i Christenheten icke måtte finnas någon
 Helg:dag, utom Söndagen, samt at alla Fester måtte sättas
 på Söndagar. Då skulle mycken odugd blifwa tillbaka, och
 fattigdomen icke taga så aldeles öfwerhand.”

§ 2.

“Detta sunno jämnwål de wälsignade GUDS rådskap, som
 öfwo Reformations wårket i Sverige. De sågnade sig så
 öfwer den Christeliga friheten, at de ej satte den Christeliga
 B

Fylldigheten å sido. Christine, sade man, woro icke förpliktade, at hålla den Judiska Sabbath:n, eller andra Helgedagar, efter Moses Lag. Dock behöfde äfwen wi några wisa tider, på hwilka wi borde sammankomma, at afhöra Predikan, utdela Sacramenten, och förrätta allmänliga böner och tacksågelse. Förutan det, hade ock arbersfolk någon wederqweckelse af nöden. Häruti instände Fäderne på mötet år 1529 uti Örebro: Helgedagar äro fördenstull insatte, at man skall hafwa tid, til at höra GUDs ord, och de der arbeta, skola hafwa hwilo af deras arbete. Men på samma möte ansågo de likwäl icke Helgedagarna i sig sielwa, såsom någon beynnertlig Gudstjenst. De bekände fast mer, at ältför många Helgedagar woro upkomna, som icke woro af nöden, utan snarare gäfwö tiffälle til många hynder, och lände wår bekantsliga bärning til skada. Det blef beslutit, at antalet af Helgedagarna skulle inkränkas, efter som hwart och et Stifts lidgenhet tiffade. Men wårs HERAs egna Högtider Jungfru Marias och Apostlarnas, samt R. K. ens och Kyrkornas Patroners dagar, skulle behållas. I kraft af detta beslut begynte man äldraförst, berrägga de heliga Nwinnors dagar, såsom man kan finna af Olawi Petri Postilla, hwilken trycktes år 1537, hwaruti inga Nwinnors dagar äro anförde. Detta befrämjade Konung GUSTAF den I. än ytterligare genom sin R. gemens Form år 1540, hwaruti Han anförde orsakerna til de många Helgedagars affkaffande, samt besatte at inga andra skulle behållas, än de där hade grund i den H. Skrifte. Hans ord lyda såunda:

“Efter ock också Klageligen förekommer, som ock nog klart för ögonen är, at för de många onytriga och öfwerflödiga Helgedagar skull, som genom GUDs ord och den Helga Skrifte icke budne äro a hållas, försomma den menige man, Bönder och andra, deras åker, ångar, siffreri och annan nytta, såsom ofta sker, at när Wären, anden och Siskeleken bäst för handen är, då hållas många Helgedagar.”

Helgedagar, och försummas derigenom mycken god Lifs-
bärgning och det meniga bästa, hwilket GUD Allmägtig
och yttermera budit hafwer at drifwa, än hälla Helgeda-
gar. Desliques uti Rjöp-Städerne försummas och allehanda
Ambeten, derigenom Ambetsfolket komma uuderstund-
dom i stor fattigdom, skada och förderf. Så bedrifts och
mycken lösaagtighet bad med swår dryck, hor, mord och
annat ondt, mycket mer om Helgedagar, än annan tid.
Därföre bjude Wi, at efter denna tid, skola alla Helgeda-
gar, de där icke uti den Helga Skrift *funderade* eller grun-
dade äro, platt affatte och aflyste blifwa. Och förden skull
skall det widare uti vår Religions ordning *ordinerat* och
uttryckt blifwa, hwilka Helgedagar, som här uti Riket hål-
las skola eller ej."

§. 3.

"Denna inifrånkning togs sedan i agt uti Ryrko-Ordning-
gen af år 1571, då man uteslöt Patronernas Högtider, och
ansförde de Helgedagar, som behölls uti sådan ordning: Alla
Söndagar, Jul med sine Hålg, Nyårs dag, wårs HER-
ras döpelse dag, den man kallar de Heliga Tre Konun-
gars, Skärtorsdag, Påska med sine Hålg, wårs HER-
tas Himmelsfärds dag, Pingesdag med sine hålg, Chris-
ti Förklaring, på Sjunde Söndagen efter Trinitatis,
Tre wår Fru-dagar, som äro Kyndermåssa, Marie Bes-
bådelse och Besökelse, alla Apostla dagar, förutan S. Pe-
ders dag om vinteren, och sist Johannis Baptiste dag,
Michelsmåso och Helgona måso. Alle andre Helgedagar
som tillföre varit hållne, men icke funnos i detta antal, skul-
le efter den tiden wara aflagde. Til dem borde ej widare ske
någon pålysning, ej eller skulle då någon ringning höras, es-
ter sång anställas; utan hwar och en kunde på sådana dagar,
syndlöst och utan esertal, äfta på sitt arbete. Men under den
Liturgiska tiden, fick menige man nog anledning, at återkalla
de aflagde Helgedagar, som de af gammal häfd höllo i wörd-

ning. Att sielfwa Hertig CARLS Furstendöme fannos och många som uphörde med sitt arbete på sådana dagar, hrukket förantlat Hertigen at år 1386 befalla Prästerkapet, det hwar och en uti sin Församling skulle hjelpa til, at de många Latmans Helgedagar, som allmogen, sig sielf til stor skada, företog, måtte blifwa affkaffade. Uplåla möte år 1593 stadfästade wäl, at Helgedagarna, efter nyssnämnde Kyrko-Ordning, skulle behållas; dock ansåg det somliga för widskjepeliga, hwilka alla aflystes. Hit höra Christi Kropps- och Korsh, samt Jungfru Marie afflystes- föddelses- Himmelsfärds- Högtider."

§. 4.

"Häraf togo sig någre listige Papister anledning, at år 1602 inbilla den enfalliga hopen, det alla stora olyckor, som träffade Landet, härrörde deraf, at man ej mera firade de Helgedagar, som i förra tider varit brukeliga. Men Konung CARL den IX. stillade denna rörelsen, så at den gjorde förfatningen bles beständande. Det war så långt ifrån, at Han wille åter införa några af de redan aflagde Fester, at Han snarare år 1608 yrkade på flera dagars affkaffande, som til de heligas äminnelse woro inrättade. Men deremot satte sig Prästerkapet, med påstående, at Helgedagarna borde firas efter Kyrko-Lagen. Dock hade Han år 1602 uti Sin ordning angående Gudstjensten wid Hofwet, behållit alla våra Fester, Högtids och Helgedagar, förutan Marie Besökelse dag. Och ifrån den tiden, har deras antal utt vår Församling, hwarcken blifwit ökad eller minskadt, intil år 1741, då man företog någon inkränkning; hwilket förlopp, war af följande beskaffenhet."

§. 5.

"Riksens Ständer efterinnade på Riks-Dagarna år 1738 och 1741, at sielfwa Sabbatsdagen, och jämwal de andra stora Högtids- och Helg dagar, hade, igenom tiden och dess medföljande brister, samt de många mindre Helgedagars firande,

firande, fallit ifrån sin förra helgd, som nu mera lefe swarade emot den första inrättningen, och det ändamål, som derwid i början war påsyftat. Til hämmande af sådant misbruk, blef öfverlagt om icke alla mindre Helgedagar, såsom Apostla dagar, tillika med några andra Prediko och Högtids dagar, kunde affkaffas, och i det stället Sabbatsdagen, med de årliga Treenne Högtider, lysas i större och starkare hägn och frid. Man efter Sinnade huru ursprung och orsaken til Apostla- och de andra flästa Helgedagarnas firande, endast hade härredde af ett blott wälmening, hos deras första instigtare, rättad efter den första Församlingens förtrykta tillstånd och beskaffenhet. Ty när den i sin späda ålder, anfågtades af swåra förförlisser, blef hon nästan tvingad, at fixa wiså dagar til helgonens åminnelse, af hwilkas efterdömen, de förtrykte Christne, skulle hämta sina eftertryckligaste upmuntringar til trones ståndaktighet. Man erhindrade sig tillika, at dessa dagar blifwit bibehållne, uti den Grefiska och Romerska Ryrkan, samt ifrån dem kommit til den Swenska Församlingen, blott af en tillätselse för en gammal sed, hwilken, ej mindre än andra wiså inrättningar, kunde ombytas efter tidernas förändring. Wådare anmärkte Rikens Ständer, hwad skadelig wårkan, de mindre Helgedagarnas misbruk och förnötande i lättja och fåfånga hade uti den allmänna Rikets rörelse och hushållning i gemen, så wål som alla särskilda losliga wårk och förvåttningar i synnerhet. Och til föle af allt detta, sunno de nödwändig, at inifrånka Helgedagarnas antal, på et sätt, at deras brukeliga firande, skulle förwandlas uti en annan ordning, som förmodeligen skulle lända Christendomen til mera förkofring. Riksmången satte detta i wårkstållighet år 1741, och besatte, at Marie Besökelse dag, Skärtorsdagen, bägge Gångdagarna, tredje dagen i de stora Högtiderna, samt alle Apostla dagarna, skulle både i Städer och på Landet, anses såsom andra Öfnedagar; så at på de samma ingen predikan skulle ske, utan at hwar och en då kunde bruka sin losliga näring,

handtwärk och handtering. Men uppå Landet, borde på sådana dagar, en del af Förmiddagen, användas til Catechismi Förhör, hwartil barn och ungdom, som til arbete och nödiga sysslor icke woro wuxne och nyttige, skulle i synnerhet sig inställa.

§. 6.

“Men tu är hunno icke til ända, förr än man måste erfara, at denna häfsofaunna författning war fruktdös. Ständerna nödgades på Riksdagen år 1743 beklaga, at man ej wunnit de egentliga ögnamärken, med förenämnde Helgedagars affkaffande. Söndagen wart icke heligare hällen än tilförene. Äfwen försumrades Catechismi förhören på många ställen, emedan ganska få hade kommit tilstädes, sedan Predikningarna uphörde. Och i anledning häraf förklarade Konungen på Rikssens Ständers tilstyrkande, at mid Apostias och de flera Helgedagarna skulle hådanefter förbättra wid förra wanligheten, så at innan Catechismi förhören anställas, borde förut en kort predikan hållas. Men denna förordning skulle likwäl icke misshbrukas til lättja, eller gifwa tjenstfolcket anledning, at då angelägenheten fordrade, eftersätta de för Hemmansbruken nödiga sysslor.”

Här hörde du nu K. M. hwad begrep du bör göra dig, så wäl om de af wår Allernådigsta Konung, wid detta årets början, åter indragna Helgedagar, som ock om dem, hwilka wi än offentligen sive. Kort sagt: alla andra Helgedagar, utom Söndagen allena, äro idel mennistjo dagar, af mennistjor inrättade, dels i wälmening, dels af widskepelse.

Bonden.

Så at intet en gång Aposteldagarna blifwit helgade efter Apostlarnas egen befallning?

Prästern.

Långt derifrån! Jag är wiss derpå, at om någon i Apostlarnas tid, welat helga deras dagar, så hade de ifrat deremot

emot, och intet tagit sig en sådan ära. Så store GUDS redskap de woro, så ödmjukit hjerta hade de tillika. Huru säger, til exempel Apostelen Paulus? Jag hafwer plantat, och pollos i sower watnat, men GUD hafwer gifwit wårten. Så är nu han intet som plantar, icke eller han som watnar, utan GUD som wårten gifwer. (i) Och wil du än smständeligare weta, när och huru hwar och en af de indragne Helgedagar, tillika med dem wi än hafwe i behåll, blifwit antagne och hlgade, så kan du så derom en ganska fullständig underrättelse, i denna Sal. Domprobsten *Balters Bok*, om *Kyrko=Ceremonierne*, i det 11:te och följande Capitlar. Här skal du finna, at det är oss Ewangeltiska, på wist sätt, ringa ära, at wi så länge behållit wissa Helgedagar, såsom i synnerhet *Marie Besökelse=Dag*, hwilken af Påfwen *URBANO* den *VI*. år 1389 inrättades, *Jungfru Maria* til ära, på det hos skulle wara honom bewägen emot hans medtäflare *CLEMENS* den *VII*. och *Sjerde dagarna*, som leda sin uprianielse af glädje öfwer en Påfweilig ynnest, bestående deruti: nan at *Swenska Kyrkan* blef ledig ifrån *Danska PRIMATENS* öfwerwåide, och fick fågna sig af sin egen selfrådighet.

Bonden.

Men dessa indragna Helgedagar hafwa ja dock, i långstiga tider blifwit bibehållna, ehuru de stundom blifwit inskränkt? Hade de ock intet framdeles kunnat bibehållas?

Prästern.

De hafwa blifwit bibehållna, i synnerhet derföre, at folket skulle hafwa bättre tillfälle, wänja sig wid ordets hörande och de offnetliga predikningar. Men sedan GUDS Ord ej mera GUDI lof! är sällsynt, hafwa de med godt samwete, för den orsaken kunnat indragas.

Bonden.

Man teke människjorna än framdeles och in til werldenes ända,

ända, behöfde få höra samma goda GUDS Ord, som på dem härtills, så härligen predikat blifwit?

Prästern.

Kommer det derpå an, så behöfde somliga menniskor höra predikningar hwar dag, ja flera om dagen. Men intet af den nödvändighet som wid Upsala möte, något efter den Påsktids tiden, då Helgedagarna ännu blefwo bibehållne. Nu hafwe wi rikeligare och tydeligare GUDS Ord ibland oss, än då för tiden. Dessutom winnes intet saligheten genom många predikningar; om intet menniskorna och sielworna öfwa sig i GUDS ords läsande, hörande och betraktande, hwilket öfwen kan ske hemma i huset, hwad dag och hwad stund man behagar. En beklagelig erfarenhet wisar, at när menniskorna hafwa allt för många predikningar, så wera de intet sätta det wärde på dem, som de likwäl borde. Så har det warit med våra allt för många Helgedagar. Därföre är det ganska rättwist, at de blifwit något indragna. Och böra wi således intet göra oss samwete deröfwer at wi nu intet mera så offentligen sira dem; utan fast mer deröfwer, at wi dem så illa sirat och begärd, det GUD och den Christeliga Öfwerheten nödgats taga bort dem. Ach we, at wi så syndat hafwe! (k)

Bonden.

Men GUDS barn hafwa ju intet illa använt dessa Helgedagar? Skal man därföre taga brödet af barnen, at hundarna och äta deraf?

Prästern,

GUDS Barn hafwa intet förlorat GUDS Ord, därföre at de förlorat några offentliga predikningar. GUD warer lof, de få dageligen, så ofta de behaga, öfwa sig i GUDS ords läsande, hörande och betraktande i sina hus. Dessutom hafwa wi än et tillräckeligt, ja öfwerflödigt tillfälle, at så sira och

och begå den offentliga Gudstjensten. Vi hafwe GUDS de förändertliga Helgedagar i behåll. Hwar Söndag få wi sira och begå den offentliga Gudstjensten. Derjämte hafwe wi många andra Helgedagar, dem wår Christeliga Öfwerhet bibehållit; och genom HERrans Nåd, bibehåller in til werldenes ända. I Städer har man tilfålle at höra hundradetals predikningar om året, och på Landet intet stort mindre. Ach, allenast, at GUDS Andas förmaning, genom Jeremiam, skulle läggas på hjertat: O Land, Land, Land! Hör HERrans Ord! (1) Och genom Apostelen Jacob: Warer ordets görare, och icke allenast hörare, bedragandes eder sielfwe. (m) Ty Jesus säger: Salige äro de som höra GUDS Ord, och gömma det. (n)

Bonden.

Så wida min R. L. sagt, och äfwen med goda skäl bewisat, at jag intet skal låta någon berunga och beswåra mitt samwete, med de af wår Christeliga Öfwerhet indragna Helgedagar; wore det då synd, om jag hemma i mitt hus, på de dagar, antingen skulle läsa, höra och berragta GUDS ord, och sjunga Gudeliga Psalmer, eller ock intet lekamligit arbete föråtta?

Prästern.

GUD gifwe, at du hwar dag, året igenom, Helg och Sökn, skulle hafwa din förnämsta ro i GUDS ords läsande, hörande och berragande, samt Gudeliga Psalmers sjungande. Så göra ock samnerligen wål öfswade Guds Barn, de äro af samma sinne som Konung Dawid, hwilken säger: Dina rätter äro min wisa i mino huse. HERre jag tänker om nattena på ditt namn, och håller din Lag. Det är min skatt, at jag dina besallningar håller. Jag wil aldrig förgåta dina besallningar, ty du wederqwecker mig med dem.

(1) Jer. 22: 29. (m) Jac. 1: 22. (n) Luc. 11: 28.

dem. Huru hafwer jag din lag så kär? dageliga talar jag derom. Din ord äro minom mun sötare än hannog. Ditt ord gör mig förståndigan: derföre hatar jag alla falsta wägar. Ditt ord är mina förters lygta, och et ljus på minom wägom; (o) och så widare, som widlöftigt och hårligen kan läsas i Psalmen 119. GUDS Barn, säger jag, äro af samma sinne som Konung Dawid. Men, om du försummar at höra, läsa och betrakta GUDS Ord, och siunga Gudeliga Psalmer, på de andra dagar, och gör det endast på dessa af vår Christeliga Öfwerhet indragna Helgedagar, och det antingen blott af en gammal wana, eller af den tankan, som wore dessa indragna dagar, ännu heligare än andra Söknedagar; si då felar du werkeligen, och har ännu intet et rätt begrep i den Ewangeliska friheten, som Jesus oss förwärfwat, och den Christeliga Öfwerheten ådaga lagt.

Än mer felar du, och werkeligen syndar, om du förnötet dessa dagar med idel lättja och säfänga, ty lättjan är alltid GUDI missgälig, och et djefwulens örnagat. Wil du intet bruka GUDS Ord, så arbeta i HERANS Namn, med godt samwete, i din kallelse. Men wil du intet göra det, så läs, hör och betrakta GUDS Ord, och siung Gudeliga Psalmer, dock utan at tro, det du nu gör en GUDI behageligare Gudstjenst, än på någon annan Söknedag.

Bonden.

Men om jag blefwe befalt at arbeta, hwad borde jag då göra, och mitt samwete pålade mig, at hållre wara ledig?

Prästern.

Äger någon magt, at befalla dig til arbete, så bdr du snda honom: Warer underdånige all mennisklig ordning för HERANS Skull; ehwad det är Konungenom såsom den öfwersta, eller Befallningsmännerne, såsom the thet sände

(o) Psalm. 119: 54, 55, 56, 93, 97, 103, 104, 105.

Sände äro af honom, de onda til straff, och de goda til pris. (p) Pålägger dig ditt samvete lika wäl at wara ledig, så kan du wara säker derpå, at du har et selande samvete, ty det wil sätta sig emot GUDS och menniskors ordning; och följagteligen bör du bedja GUD, för Jesu skull, om förlåtelse, och om Nåd at kunna göra enligt hans helga wilja.

Bonden.

Ännu kunde man, i anledning af det som sagt blifwit, göra en invändning på detta sätt: Så wida man intet skal göra sig samvete öfwer några bestånda Helgedagar, Nymånader och Sabbather, Iår det följagteligen då intet wara så farligt, fast man och intet skulle så noga sira, de Helgedagar som wi äro hafwe ibland oss?

Prästen.

Om denne tankan skulle falla in hos dig min K. A. så må du wara försäkrad derom, at den är kommen ifrån mördrens förste satan, och dersföre kan och bör du svara honom: Gack bort satan, ty det är skrifwit: Tänk uppå Sabbathsdagen, at du helgar honom! (q) Dessa ord stå i GUDS Guds-Lag, och så aldrig förändras. GUDS Sabbathsdag skal altid helgas, hwilken i Gamla Testamentet war Lördagen, men nu i Nya Testamentet Söndagen, enligt den af Jesu Lärjungar i Christendomens första början, gjorda ändringen, hwartil man kan framsföra i synnerhet 4 orsaker: 1:o At Jesus på Söndagen uppstod ifrån de döda: 2:o At Apostlarna på en Söndag blefwo inwägd: och stadfästade, at predika Försonings Amberet: 3:o At den Helga Andan, på en Söndag i synlig måtto blef guten öfwer Apostlarna och flera trogna, i början af Nya Testamentens Församling, och 4:o At det borde wara en åtskillnad; emellan Gamla och Nya Testamentens Sabbath, samt emellan Christina och Judar.

(p) 1. Pet. 2: 13, 14. (q) 2. Mos. B. 20: 8.

Nedan i Paradiset, infatte och helgade GUD den siunde dagen, til en besynnerlig och allmän Gudstjensts dag. Fast menniskan aldrig fallit i synd, så hade hon dock på et besynnerligt sätt, helgadt och firat den siunde dagen, och framför alla andra dagar, då i synnerhet tient GUD. Denna Lagen, bör således än helig hållas; allenast med den ändring, som de första Christna gjorde, at wi i stället för den siunde dagen, helge nu den första dagen i weckan, som är Söndagen.

Bonden.

Det kan så wara med denna GUDS Sabbathsdag, som är Söndagen, at den bör helgas. Men böre wi då äfwen helga de andra Helgedagar? desse äro ju, som min R. E. sagt, blott menniskors dagar? Och nu heter det, at man inret skal låta någon göra sig samwet, eller betunga och beswåra sitt samwete, med wißa, i synnerhet af menniskor bestämde Helgedagar, Nymånader och Sabbather?

Prästen.

Alla våra öfriga Helgedagar, utom Söndagen, äro wäl af menniskor inrättade och anbefalte, at firas och begås. Men af hwilka menniskor, och i hwad affigt? Af en Christelig Öfwerhet, til så mycket bättre tillfälle för hwar och en, at få öfwa sig i GUDS Ord, och betraktande af några besynnerliga HERANS wälgärningar, hwilka i de Helgedagars Texter omtalas. Så länge den Christeliga Öfwerheten wil och befäller, at de skola firas och begås, bör det ock heligt ske, ty det heter: Swar och en ware Öfwerheten som wäldet hafwer underdånig; ty ingen Öfwerhet är, utan af GUDI: Den Öfwerhet som är, hon är sticad af GUDI. Derföre, ho sig sätter emot Öfwerheten, han sätter sig emot GUDS sticelse; men de som sätta sig deremot, de skola så en dom öfwer sig.

Bonden.

Men, när dessa af den Christeliga Öfwerheten, öf än gifna

na Helgedagar, äro i så god och Christelig affigt gifna, hade det då intet varit lika godt och Christeligt, at så behålla alla de öfriga tillika, hwilka nu indragne äro?

Prästen.

Godt och Christeligt hade det varit, om de bliffwit rätt använde, och om den Christeliga Öfwerheten det så behagat. Det är bäst at wi med underdånighet wörde den Christeliga Öfwerhetens göromål, och bedje GUD om Nåd, at kunna hwar dag hålla helg i våra själar och hjertan, och tillika rätt inwärtres och utwärtres helga de allmänna Gudsstjensts-dagar, hwilka wi än qwar hafwe.

Bonden.

Skulle man ock icke så bedja GUD och den Christeliga Öfwerheten, at än så igen, dessa så ofta omtalta Helgedagar?

Prästen.

Den som så behagar, han bedje derom; med bedje då tillika, at de bliffwa bättre helgade, än hårtills stedt. Jag för min del anser det för rådsligast, at intet föreskrifwa åt GUD, eller åt vår Christeliga Öfwerhet något wist härutinnan, utan låta oss nöja dermed, at wi i allmänhet säge, som vår Jesus lärdt oss bedja, i den tredje Bönen, af Bönen Sader war: Ske din wilje, såsom i himmelen, så ock på jordene. (r)

Bonden.

Tack R. L. som hållit detta samtal med mig! GUD warre lof! jag tycker at jag fått et lättare samwete. Jag wil än ytterligare bedja om GUDs nåd! nu ser jag, at fast denna dagen varit en Söknedag, så har jag haft på den samma, en större upbyggelse til min själ, än om jag hört min R. L. predika i Kyrkan; ty der hade min R. L. aldrig kunnat tala på Predikstolen så enfalligt, som nu här. Och då hade ej es-

ter jag fått göra mina anmärkingar, som kunnat mig infalla. Händer hädanefter något som bekymrar min själ, så wil jag komma til min K. L. jämte det jag h. r. GUD, at söka tröst och underrättelse. Jag wet min K. L. ej nekare mig detta?

Prästen.

Har jag talt wäl så är det af HERANOM, men har jag felat, så är det mitt eget. Jag hoppas dock, GUD gifwit mig den Nåd, at ej hafwa talt annat, än det som kan förernas med en lefwande tro och sann dygd, ehuru än i swagheten ofullkomlig. Här ser du K. L. at wi kunna öfwa oss i en sann Gudsfrugtan utan at hafwa atfödr många allmäna Prediko- och Helgedagar. Hvad wi genom desse förtoradt, det kan rikeligen ersättas derigenom, om wi nu hädanefter flitigare hålle enklysta Christeliga samtal, än härtils Skjedt. Har du, eller någon annan af mina K. L. lust, at någon tienstlig dag, komma til mig, så wde wi då, utom de för brukeliga Catechismi Förhören och Skrifte-Scholor, äfwen på dessa dagar hålla nya Förhör och Samtal, at derigenom underrätta den enfalliga, upwäcka den söftra, förmana den tröga, trösta den bedröfwade, samt stadfästa och upmuntra den, som redan beghynt at löpa på wädjabanen, på den smala lifsens wäg, til det föresatta målet, som ofwant i år. Anledning at tänka på sådana nya Förhörs och Samtals dagar, gifwer oss äfwen vår Allernådigsta Konung, i samma Förordning, där Helgedagarna indragas, så man ock här ser Hans Kongl. Maj:ts Christeliga omsorg för oss. Hans Kongl. Maj:ts ord lida så: Och på thet så wäl Söndagarna, och the flera igenom thessa Förordning bibehållna Helgedagar, måge användas i thet wid theras instigtelle påsyftade ändamål, som är den Högtas lof och dyrkan, såsom ock et Christeligt undervisnings-wärk hållas tilböriligen wid magt, wele Wi härmed til allmän och obrottslig esterrättelse, hafwa uplifwat, förnyat och stadfäst, förv utgångne Förordningar, om Sömn och andra Högtids- eller Helgedagars rätta firande, samt thejemte updrage Biskoparne, at hwar i sitt Stift, så förans-

stal-

stalta, at Prästerna i Sörsamlingarne, i stället för the offentesliga Predikningar, som the undgå igenom förenämnde indragning och flytning af Zelgedagar, desto flitigare, på wisa för hwarje ort tjenligaste tider, underhålla Catechismi Sörsören, hwarmed nitiske och upbyggelige Prästmän, bättre än med predikningar, å the mindre Zelgedagar, på hwilka thesutan, mindre delen af Sörsamlingarne, sig til Gudstjensten inställa, kunna underrisa, uplysa och stadga the ensalligare och ungdomen, uti Salighets wägen och Lärarn.

Här hör du min R. Å. huru Hans Kongl. Maj:t wår Allernådigste Konung, är Christeligen och wäl sinnad emot oss, och huru Han wil, at wår Christendom skall ställas på en tjenligare fot, än tilföre. År icke det då sant, hwad jag så ofta allmäneligen och enskilt, genom GUDS nåd, sagt, at nu hafwa Swea Lands undersåtare, den största orsak i werlden, at tacka GUD för en Christelig och Wis Konung, samt efterfölja GUDS Andas förmaning: Så förmanar jag nu, at man för all ting hafwer böner, åkallan, förböner och tacksägelse för alla människor: Sör Konungar och för alla Öfwerhet, på thet wi måge lesrwa uti et roligt och stilla leswerne, i all gudagrighet och årlighet. (s). Och som Jesus säger: Gifwer Kejsarenom thet Kejsarenom tilhörer, och GUDI thet GUDI tilhörer! (t).

Utom dessa allmänna Sörhörs dagar, om hwilka wår Allernådigste Konung talar, så får du, och alla andra minna R. Å. som sagt är, så ofta det behagas, helg och Sökn, anställa Christeliga samtal med mig, och andra Lärare, att derefter som sälla tillståndet hållt fräswer. Öf brister således intet, lofwad ware så wist wår GUD, och wår Allernådigste Konung, GUDS ord, hwarken i kyrkan eller hemma.

Bonden.

Allt sant! GUD gifwe oss nåd, at nyttja det rätt! GUD förlåte mig, hwad jag af oförstånd warit b:dröfwad och knorrist! Nu wil jag i HEDransnamn, wara nögd, och gå hem, at sköta mitt fall.

Prästen.

(s) 1. Tim. 2: 1, 2. (t) Matth. 22: 21.

Prästen.

Tacka GUD för den nåd som dig är skedd! Jag har allenast varit et ringa verktyg i HERrans hand, hvarigenom du blifwit förd på en bättre wäg, der din ångslan som war oridig, är förwandlad, d. Is til en sorg efter Guds sinne, dels ock til en rättförfens glädje och förenidfamhet.

Men, som wi börjat wårt samtal, med bön och åkallan til GUD, så låt oss ock, med en ehuru kort, dock hjertelig bön och tackfägelse, sluta det samma. Wi falle ned för HERrans fötter och sucke:

Bönen.

Allernådigste GUD! GUD Fader, Son och Helige Ande! wi hembäre dig en ödmjuk och hjertelig tackfägelse, at du wälsignat detta wårt samtal, til en bekymrad själs tröst och upbyggelse! wi heppas at wi inter annat talt, än det som warit enligt med din heliga wilja. Men skulle här något af mennisklig swaghet wara förelupit, så förlåt det för Jesu skull, och gif oss nåd framdeles bättre se våra fel, och akta oss för dem! Skulle detta samtal blifwa flerom bekant, så låt det lända til din ära och fleras upbyggelse! du som dels sielf, dels ock genom den Christeliga Diwerheten, gifwit oss wiså Helgedagar, Nymånader och Sabbather, gif oss ock din Heliga Andas nåd, at rätteligen kunna fira och begå dem, på det sätt som din Erwangeliska hushållning det fordrar, och som wår Frälsare, tillika med sina Lärjungar, dem firat och begådt; hwilket alt i wår Christeliga Lära oss tydeligen föreställes. Förlåt Allernådigste GUD för Jesu blodiga försouing, hwad härtills i lifwit felat emot dig och dina helgade dagar. Wi hafwe orsak, at wara bedröfwade, ej öfwer wår Christeliga Konungs författning, hwars lif Du, Allernåd. GUD til senaste åldern, i all Kongl. lycksalighet och wagt wille uppehålla, utan öfwer wåra många synder! Ach, gif oss nåd til en snar och öfrenntad bättring och omwändelse! Låt dit ord rikeliga bo ibland oss, och gif oss nåd, at hålla det samma i tilbörliq högaktning ej allena i kyrkan, utan ock hemma i våra hus, ja allestädes, ehwar wi äre, ehwad wi göre! så at dit Helga och Gudom. Namn, af oss, allestädes och altid rätteligen helges! så at wi hela wår lifstid igenom, hwat dag, och stund, fira och begå endig behagelig Sabbath! Ja, gif at ditt ord oss lyser så, at wi syndamörkret inter gå; men genom denna sännerdal, må wandra til din Zimmelsal! Hör och gör denna wår hiertir nerliga bön, för Jesu ewiga Nåd, och altid ensamt gällande Försouing! Amen.

~~313. VIII. 47.~~

Re. Hartausking.
Mathesids

und. 7.

